

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มุ่งพัฒนาระบบการช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิทยาลัยสุโขทัย) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิทยาลัยสุโขทัย)
2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
 - 3.1 ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.2 กระบวนการสนทนากลุ่ม
 - 3.3 องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.4 ขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.5 หน้าที่ต่างๆของบุคลากรในการสนทนากลุ่ม
4. วงจรคุณภาพ PDCA
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิวรรณสุขวิทยา)

โรงเรียนโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิวรรณสุขวิทยา) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันตั้งอยู่ เลขที่ 185 ถนนมาตุลี อ.เมือง จ.นครสวรรค์

โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิวรรณสุขวิทยา) เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดทำการสอนในระดับประถมศึกษามาตั้งแต่ปี 2498 ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น)

ในปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ (เขากบ วิวรรณสุขวิทยา) มีนักเรียน จำนวน 1517 คน ข้าราชการครู 81 คน นักการภารโรง 3 คน มีอาคารเรียน 5 หลัง จำนวน 47 ห้องเรียน โรงฝึกงาน 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียนจำนวน 4 หลัง และ บ้านพักนักการภารโรง จำนวน 1 หลัง

สภาพสังคมโรงเรียน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนคร นครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์ มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการ โรงเรียนได้รับความร่วมมือในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนจากชุมชน หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีทางศาสนา

สภาพเศรษฐกิจ ชุมชนในเขตเทศบาล มีการประกอบอาชีพหลัก 3 ประเภท คือ รับจ้างค้าขายและทำการเกษตร โดยเฉพาะการเกษตร เช่น การทำสวนผลไม้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะอาชีพรับจ้าง สามารถทำได้ตลอดทั้งปี เพราะ อยู่ในเขตชุมชน ทำให้มีรายได้ตลอดปี

สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Culture Component : S)

1. นักเรียนมีบ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียนทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนได้มากเท่าที่ควร
2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีค่านิยมไม่ส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือต่อ เพราะต้องการให้บุตร ออกจากโรงเรียนไปรับจ้างทำงานช่วยหารายได้ ทำให้นักเรียนที่จะเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นลดลง

3. ผู้ปกครองนักเรียนในท้องถิ่นมีระดับการศึกษาแตกต่างกันทำให้การชี้แจงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเป็นไปได้ยาก

4. ผู้ปกครองหย่าร้างกันทำให้นักเรียนขาดการดูแล ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหา ด้านพฤติกรรม

5. การประพฤติปฏิบัติตนของผู้ปกครองบางส่วนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสม

ด้านเทคโนโลยี (Technology Component : T)

1. ในชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารมาก แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจรับข้อมูล ทันต่อเหตุการณ์เท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่ติดเกมคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือ

2. ในชุมชนมีการใช้เทคนิคเพื่อการสื่อสารแต่นักเรียนบางส่วนยังไม่มีความรู้ในการใช้ ในการสืบค้น ส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีไม่คุ้มค่า

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3) ได้ให้ ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือ บุคลากรภายนอกรวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครู ที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดจากสารเสพติด”

กรมสุขภาพจิต (2544 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดกัย จากสารเสพติด

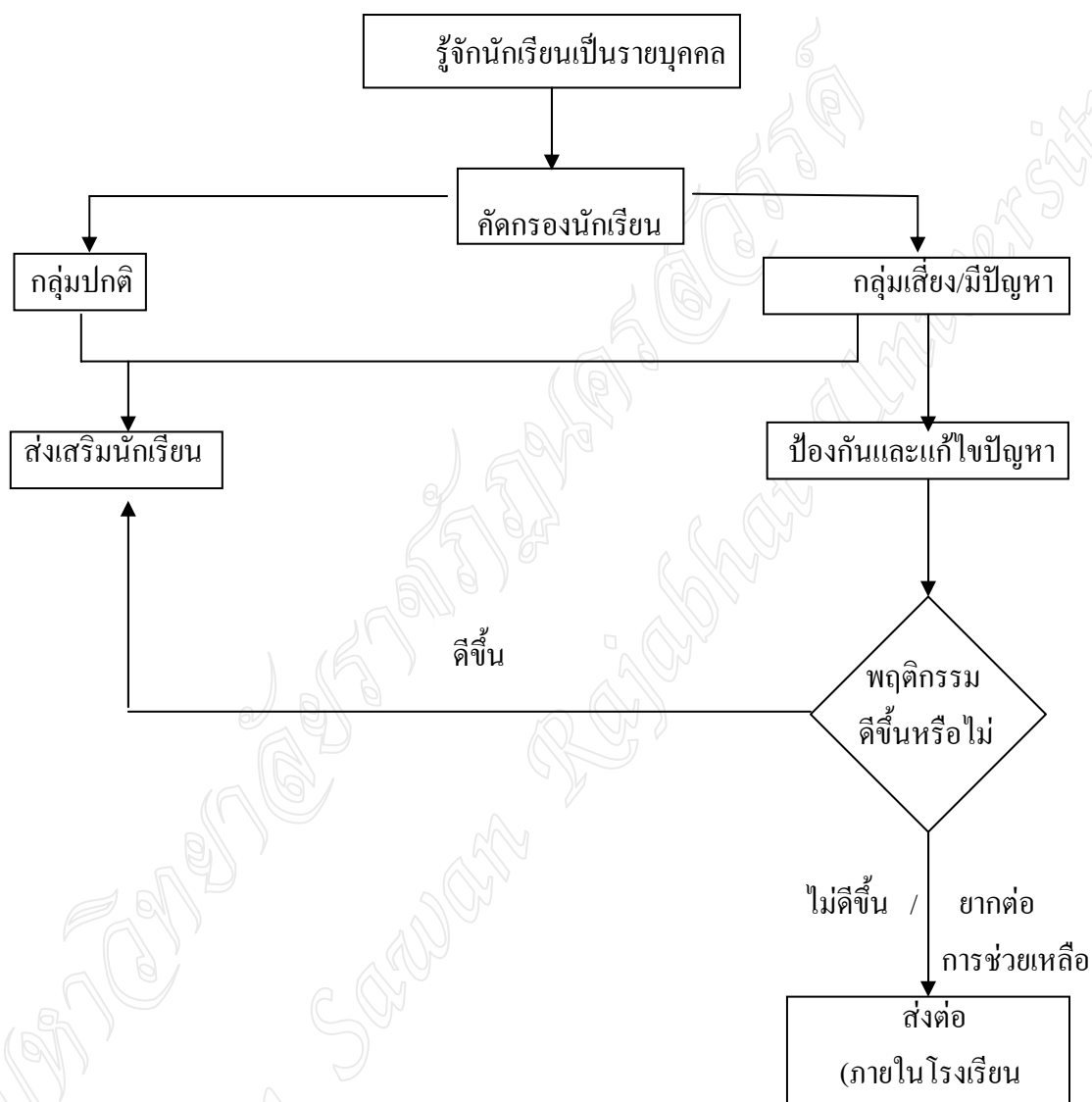
จากที่มีผู้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัย จากสารเสพติด

2. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 17 - 18) ได้สรุปกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยครูประจำชั้น-ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงาน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ

- 2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.2 การคัดกรองนักเรียน
- 2.3 การส่งเสริมนักเรียน
- 2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 2.5 การส่งต่อ

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แสดงให้เห็น ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา. (2544 : 6)

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 7 - 9) ได้สรุป กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่แสดงในภาพที่ 2.1 เป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาตลอดกระบวนการ โดยมีการประสานงานหรือรับการสนับสนุนจาก ผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
1.การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 ด้านความสามารถ 1.1.1 การเรียน 1.1.2 ความสามารถ อื่นๆ 1.2 ด้านสุขภาพ 1.2.1 ร่างกาย 1.2.2 จิตใจ 1.2.3 พฤติกรรม 1.3 ด้านครอบครัว 1.3.1 เศรษฐกิจ 1.3.2 การคุ้มครองนักเรียน 1.4 ด้านอื่นๆ	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 3) อื่นๆเช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 3.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านนักเรียน	1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 3) อื่นๆเช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 3.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านนักเรียน
2.การคัดกรองนักเรียน 2.1 กลุ่มปกติ 2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา	ดำเนินการต่อไปนี้ 1.วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบสะสม 1.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2. คัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน	1. เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2. แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	ดำเนินการต่อไปนี้ 1.จัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) 2.จัดประชุมครูที่ปรึกษา 3.จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสม	1.แนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) 2. แนวทางจัดประชุมผู้ปกครอง 3. แบบบันทึก/สรุปผลกิจกรรม

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

4.การป้องกันและแก้ไข ปัญหา (จำเป็นอย่างมาก สำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา)	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. ประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้อง อื่นๆเพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 กิจกรรมสื่อสารกับ ผู้ปกครอง	1. แนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญห าของนักเรียน 5 กิจกรรม 2. แบบบันทึกสรุปผลการคั ดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็น รายบุคคล 3. แบบบันทึกรายงานผลการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5.การส่งต่อ 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่ เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน ต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครอง ครูประจำวิชา ครู พยาบาลเป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อ ภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยัง ผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. แบบบันทึกการส่งต่อ ของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผล การช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 2.1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา. (2544 : 7 - 9)

3. องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 9) ได้สรุป องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 10-14) ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีความสำคัญมาก เนื่องด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรมี มีอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ๆ คือ

1. ด้านความสามารถ หมายถึง

1.1 ด้านการเรียนรู้

1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ

2. ด้านสุขภาพ หมายถึง

2.1 ด้านร่างกาย

2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม

3. ด้านครอบครัว หมายถึง

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน 1.2 ด้าน ความสามารถ อื่นๆ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา 2. ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน 3. พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น 4. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 5. ความสามารถพิเศษ เช่น ด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ 6. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย 2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม	1. ส่วนสูง น้ำหนัก 2. โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น 3. อารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล 4. ความประพฤติ โดยพิจารณาการแสดงออก ตามวุฒิภาวะ 5. พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น 6. บุคลิกภาพเก็บตัว/ขี้อาย
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ 3.2 ด้านการคุ้มครอง นักเรียน	1. รายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง 2. อาชีพของผู้ปกครอง 3. ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน 4. จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว 5. สถานภาพของบิดา มารดา 6. บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน 7. ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ที่มา : กรมสามัญศึกษา. (2544 : 11 - 12)

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสามารถใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 12 - 14)

1. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่นๆ หรือเพื่อนๆ ของนักเรียนเป็นต้นรวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือสำหรับคัดกรองเด็กด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยทำให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก (The Strengths and Difficulties Questionnaire) หรือมีชื่อย่อว่า SDQ ของประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตคือ พรรณพิมล หล่อตระกูล (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุดคือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก ชุดที่พ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก และชุดที่เด็กประเมินตนเอง

2. การคัดกรองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 15-18) ได้สรุปประเด็นการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือนักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญห เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้วความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาก็

ของนักเรียนจะมีน้อยลงมีผลต่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างตรงประเด็นซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะ นักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่าจะนักเรียนจะรู้ตัวว่าขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียนักเรียนในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษา และยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วยประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์ การคัดกรองนักเรียนแสดงได้ดังตารางที่ 2.3 (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 16 - 18)

ตารางที่ 2.3 แสดงประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1.ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียนรู้	1. ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผล การเรียน 2. ความเข้าใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3. ความสามารถในการเรียน 4. ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามและการสัมภาษณ์จากครูที่เกี่ยวข้อง
1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	1. การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2. ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของนักเรียน	1.ระเบียบสะสม วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตหรือการสัมภาษณ์จากเพื่อนของนักเรียน
2.ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	1. ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น 2.โรคประจำตัว	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกต การสอบถามจากครูพยาบาล
2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม	1.สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า	1.ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรม

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
	1.ความประพฤติ 2.พฤติกรรมต่างๆที่มีผลกระทบต่อการเรียน ความสามารถพิเศษ และการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น 3.ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม	1.วิธีการอื่นๆเช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อน นักเรียนแบบสอบถาม เป็นต้น
3.ด้านครอบครัว		
3.1 ด้านเศรษฐกิจ	1.ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2.ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน 3.ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย 4.จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและ ใช้จ่ายในแต่ละวัน	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อน นักเรียน หรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น
3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	1.ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง 2.ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม 3.ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว 4.การใช้สารเสพติด หรือ เล่นการพนัน ของบุคคลในครอบครัว	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น

ตารางที่ 2.3 แสดงประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา. (2544 : 11 – 12)

3. การส่งเสริมนักเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 19-22) ได้สรุปความหมายของการส่งเสริมนักเรียน ไว้ดังนี้ การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้ นักเรียนทุกคน ที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริม นักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียน ต้องดำเนินการคือ

3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริม นักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูม อาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียนก็ได้ ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดังสมาชิก ในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จัก ตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและ การ วางแผนชีวิตเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน การจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย

แนวการดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมมีดังนี้

3.1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

3.1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัด กิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนใน การพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อ และวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย

3.1.3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของ โรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

3.2 การจัดประชุมครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียน เป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกันการประชุมผู้ปกครองจะทำให้ให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพมีความสามารถมากยิ่งขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหานักเรียน

แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียน มีดังนี้
ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนัก ในการจัดกิจกรรมประชุมครูก็คือ

3.2.1 การเตรียมการครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

3.2.2 การสื่อสารครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจาก ผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักใน ความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3.2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุมการที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชมนั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผล และจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้

- 1) เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง
- 2) เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
- 3) เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2544 : 23-26) ได้สรุปแนวทางในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ไว้ดังนี้ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาโดยเอาใจใส่ในการแก้้ปัญหาของนักเรียนก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากมาในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียนควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วยการป้องกันและการแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการคือ

4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลาปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้

4.1.1 จิตวิทยาวัยรุ่น

4.1.2 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

4.1.3 กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญๆคือการสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังเนื้อหาและความรู้สึก การช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหา แนวทางการแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึที่ดีต่อนักเรียนและเอาใจใส่นักเรียน ครูที่ปรึกษาควรใช้กระบวนการปรึกษาดังแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาดังนี้

1. สร้างสัมพันธภาพ
2. พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา
3. กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไข้ปัญหา
4. ยุติการปรึกษา

การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น ควรจะปฏิบัติดังนี้

1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้

1.2 หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษา พัฒนา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคน รวมทั้งผู้ปกครองด้วย ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณา กิจกรรม เพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนคือ

2.1 การรักษาความลับ

2.1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อสกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกียรตินักเรียน

2.1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

2.1.3. การรายงานการช่วยเหลือนักเรียนควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2.2 การแก้ไขปัญหา

2.2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งก็อาจไม่เหมือน

กับนักเรียน อีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ การให้การปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัวเพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือ ทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละ ปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 25) ได้เสนอแนวทางสำหรับครูที่ปรึกษา เพื่อให้ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็นคือ

1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน
3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม
5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. การส่งต่อ

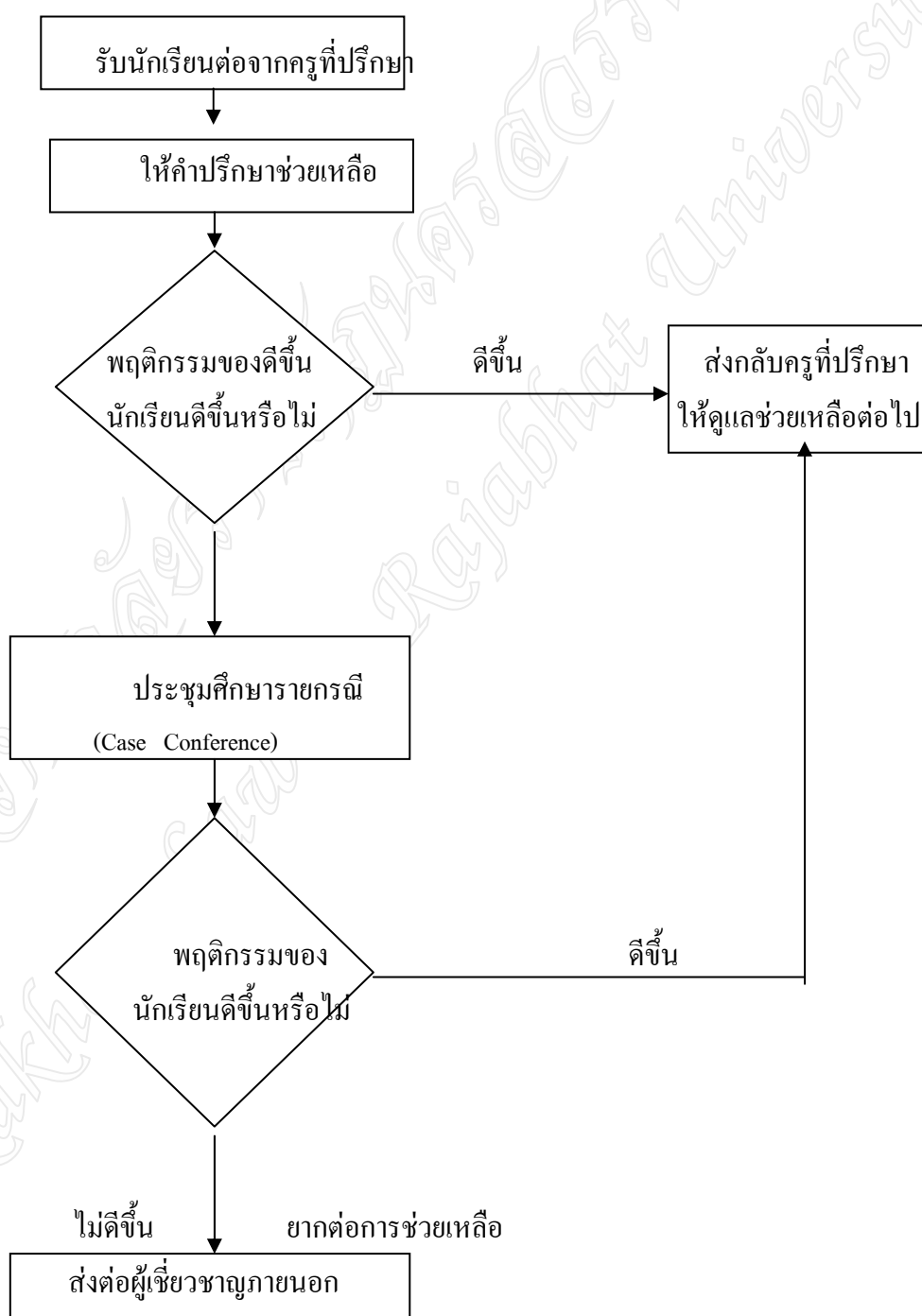
กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544:27-30) ได้เสนอแนวทางในการส่งต่อ ดังนี้คือ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและ แก้ไขปัญหานักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียน ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลาม กลายเป็นใหญ่โตจนยากแก่การแก้ไข

การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือ นักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น
2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นปัญหา ที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรม ที่รุนแรงหรือซับซ้อน เป็นต้น ครูที่รับผิดชอบต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสาน

การทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลือ
อีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญนอกเช่นกัน ดังภาพที่ 2.2 ซึ่งแสดงกระบวนการดำเนินงาน
ของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แสดงกระบวนการดำเนินงานของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง
ที่มา : กรมสามัญศึกษา. (2544 : 28)

การส่งต่อนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษาดังนี้ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2544: 29-30)

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึกความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไปแนวดำเนินการส่งต่อนักเรียนเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง
 1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน
 2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมารวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง
 3. ครูที่ปรึกษาชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม
 4. ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับการช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย
 5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่โรงเรียนนั้น มีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปี ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังมีรายละเอียดการดำเนินการต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544: 31-39)

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละแห่ง ในหนึ่งรอบปี ระหว่างมีนาคม - มีนาคม ปีถัดไป มีวิธีการดำเนินการคือ

1. เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อให้ได้คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1.2 เพื่อให้ได้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

1.2 วิธีดำเนินการ

ผู้บริหารและคณะผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดังนี้

1.2.1 ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากร ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

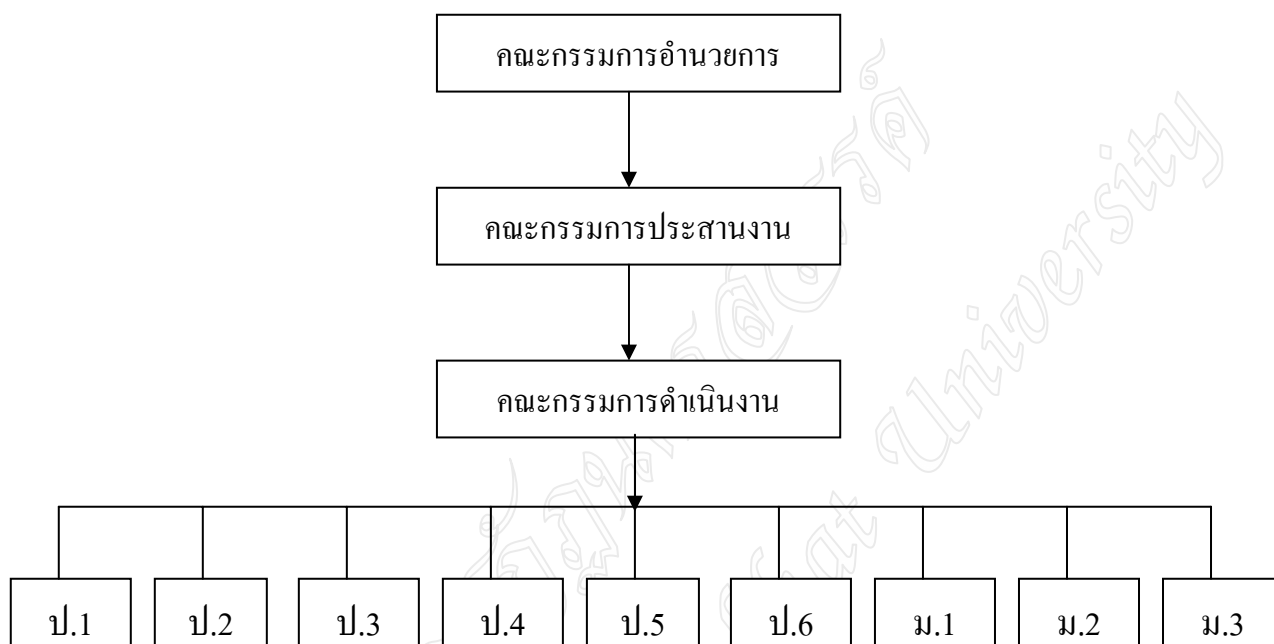
1.2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงาน

1.2.3 กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของระบบ ดังนั้นโครงสร้างคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละคณะจึงต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกกิจกรรม

1.3.1 โครงสร้างคณะกรรมการ

ภาพที่ 2.3 แสดงโครงสร้างคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3.2 การประสานการทำงาน

แม้ว่าคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ จะมีรูปแบบโครงสร้างตามลำดับชั้น แต่คณะกรรมการทุกคณะ สามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกัน อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แต่ละคณะต้องร่วมมือทำงานเป็นทีม

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

1 วัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1.1. เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินงาน

1.2. เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนตลอดปีการศึกษา

2. วิธีดำเนินการ ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการอำนวยการ หรือคณะกรรมการประสานงานดำเนินการ

2.1 วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมินหรือ แบบสำรวจ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของ โรงเรียนที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่างๆของโรงเรียนที่มีผลต่อการ ช่วยเหลือนักเรียน และข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงาน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสนับสนุน ให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เครื่องมือ สำหรับในการประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายใน โรงเรียนสามารถใช้แบบประเมิน หรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบสอบถามความต้องการ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครูและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการ ประสานงานเป็นผู้จัดทำ

2. ปฏิบัติตามแผน

กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 วัตถุประสงค์ ของกิจกรรมสร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนใน โรงเรียนเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

2.1.1 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญและเห็น คุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

2.1.2 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทภาระหน้าที่ ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.3 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเข้าใจขั้นตอน วิธีการดำเนินงานและ มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 วิธีดำเนินการสร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเห็น ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน คณะกรรมการประสานงานดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรโดยอาจจัดในลักษณะ

2.2.1. ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจใน การทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

2.2.3 ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

2.2.4 ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 4 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3.1 เพื่อให้ครูได้ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่กำหนดไว้

2.3.2 เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและ ตรงตามสภาพของนักเรียน

2.3.3 เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2.4 วิธีดำเนินการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4.2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

2.4.3 การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

2.4.4 การส่งเสริมนักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

2.4.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการ ให้การปรึกษาช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ กิจกรรม ในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรม การสื่อสารกับผู้ปกครอง

2.4.6 การส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่นครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2.5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน

2.6 สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับ

3. กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

กิจกรรมที่ 5 ประเมินเพื่อทบทวน

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับและนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการทำงาน

3.1.2. เพื่อให้ได้รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นสำหรับการจัดทำสรุปรายงานของโรงเรียนต่อไป

3.2 วิธีดำเนินการ

3.2.1 คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น

3.2.2 ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง หรือผู้แทนครูในแต่ละระดับ ซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างชั้น

3.2.3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

3.2.4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3.2.5 ผู้ทำหน้าที่ประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

กิจกรรมที่ 6 ประเมินผลเพื่อพัฒนาสรุป รายงาน

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อให้ได้รายงานสรุปการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียน และปีการศึกษา

3.2.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาระบบ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 วิธีดำเนินการ

3.3.1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับ
ทุกสิ้นภาคเรียน

3.3.2 คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับ
เสนอคณะกรรมการประสานงาน

3.3.3 คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้
จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับ มาจัดทำรายงานเป็นภาพรวม
ของโรงเรียนเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

3.3.4 คณะกรรมการอำนวยการดำเนินการ ประชุมพิจารณารายงาน
คณะกรรมการประสานงานประสานงาน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียน และ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้
ผู้เกี่ยวข้องทราบ อีกทั้งนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน
ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม

วีรสิทธิ์ ลิทธิไตรย์ และโยธิน แสงศิริ (2531 : 2) ได้ให้ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม
คือ การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมสนทนา
กลุ่มจะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่า จะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบ
ตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด

จากที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่า การจัดสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวม
ข้อมูลที่เกิดจากการนั่งสนทนาระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม
อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด

2. กระบวนการสนทนากลุ่ม

กระบวนการสนทนากลุ่ม เป็นการพูดคุยแบบธรรมชาติ คนที่มีบทบาทสำคัญคือ พิธีกร หรือผู้นำกลุ่ม (Moderator) ในการพูดคุยแบบความเห็นของกลุ่มนี้ต้องมีการกำหนดกลุ่มคนที่ต้องพูดคุย เวลา สถานที่หัวข้อที่จะพูดคุย และบรรยากาศในการพูดคุย องค์ประกอบของความเห็นของกลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่มไม่ต่ำกว่า 6-12 คน (เจเลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545 : 259) ในการจัดกลุ่มสนทนาผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

วัตถุประสงค์ของส่วนนี้เพื่อให้ได้รู้จักการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ระยะเวลาสั้น ค่าใช้จ่ายน้อย และมีประสิทธิภาพในการใช้สูง ขั้นตอนวิธีการศึกษาการจัดสนทนากลุ่มรวมทั้งประโยชน์และข้อควรระวังของการศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

การจัดสนทนากลุ่มนี้ จะเป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางมาในวงการธุรกิจ โดยเฉพาะการวิจัยทางด้านการตลาดเพื่อการพัฒนาและทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของบริษัท เพราะเป็นวิธีการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาได้ในระยะเวลาอันสั้น ใช้การลงทุนต่ำ และข้อมูลที่ได้จากการศึกษายังสามารถเป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการตั้งสมมุติฐานเพื่อใช้ในการวิจัยแบบสำรวจในโอกาสต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้วิธีการสนทนากลุ่มนี้ เหมาะสำหรับที่ใช้กับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความชำนาญของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มนั้น ซึ่งผู้ร่วมในการสนทนากลุ่มจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วจึงบันทึกจากเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปทดสอบด้วยสื่ออุปกรณ์ทางการศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มนี้ เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สำคัญมาก ซึ่งไม่สามารถจะชี้วัดได้ด้วยตนเอง และหาค่าทางสถิติได้ ถึงแม้ว่าจะมีรายละเอียดอย่างลึกซึ้งและมากมายเพียงใดก็ตาม แต่มีข้อที่ควรระวังในการวิเคราะห์ และการตีความหมายข้อมูล เนื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ดังนั้นต้องอาศัยเนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มเป็นหลัก ในเนื้อหาที่ได้จากแต่ละประเด็นของการสนทนากลุ่ม มักเป็นคำตอบเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ และเหตุผลประกอบกันอยู่เสมอๆ ดังนั้นนักวิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาหาจุดเด่นและจุดด้อยของการศึกษาวิจัยด้วยวิธีนี้

3. องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้ คือ

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ เป็นผู้ที่มีความคล่องตัว สุภาพอ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการสร้างบรรยากาศการสนทนา โดยไม่ถือเป็นเรื่องการทำงานทุกคนในกลุ่มมีหน้าตาเบิกบานแจ่มใส เหมือนกับเป็นการสนทนาโดยทั่วไป และผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้รู้เบื้องหลังความต้องการ และรู้วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเป็นอย่างดีด้วย

1.2 ผู้จดบันทึกการสนทนา (Notetaker) ผู้จดบันทึกการสนทนาจะต้องรู้วิธีว่าทำอะไรจึงจะจดบันทึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจำเป็นจะต้องจดบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาด้วย เช่น ความเงียบ เสียงหัวเราะ การแสดงสีหน้าของผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อประโยชน์แก่การวิเคราะห์ในภายหลัง นอกจากนี้ผู้จดบันทึกจะต้องพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ด้วย

1.3 ผู้ช่วย (Assistant) ผู้ช่วยจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไป ในขั้นเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม เช่น ช่วยจัดเตรียมสถานที่ การบันทึกเสียง การเปลี่ยนเทปเหล่านี้ เป็นต้น

1.4 แนวทางในการสนทนากลุ่ม (Group discussion guide) แนวทางในการสนทนากลุ่ม และการจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ในการทำวิจัยนั้นๆ ควรต้องจัดเตรียมเอาไว้ล่วงหน้า แต่ทั้งนี้จะต้องยืดหยุ่นได้ในทางปฏิบัติ จากบรรยากาศ ในการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยอาจจะได้ประเด็นซึ่งไม่ได้คาดคิดเอาไว้ก่อนหน้านี้จากผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้ยกขึ้นมาเอง ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านั้น ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มสามารถซักถามได้เพราะอาจเป็นข้อมูลค้นพบที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนซึ่งเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานวิจัย

3. อุปกรณ์สนาม (Field instruments) อุปกรณ์สนามที่ควรจัดเตรียมไว้เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดสนทนากลุ่มได้แก่

3.1 เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สำหรับอัดเสียงขณะที่มีการสนทนากลุ่มกำลังดำเนินการอยู่ ทั้งนี้เพื่อนำมาถอดเทปในภายหลัง เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สำหรับผู้วิจัย

3.2 สมุดบันทึก และดินสอสำหรับผู้จดบันทึก เพื่อเป็นแนวทางในการถอดเทปได้ง่ายขึ้น และผู้วิจัยจะได้ทราบบรรยากาศของการสนทนากลุ่ม จากสมุดการจดบันทึกของผู้จดบันทึกไว้

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Screening form) แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homogeneous) อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น เพศ กลุ่มอายุ กลุ่มสถานภาพสมรส กลุ่มสถานที่อยู่ กลุ่มอาชีพ จำนวนและกลุ่มอายุของบุตร เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกตามลักษณะของงานวิจัย

5. สิ่งเสริมบรรยากาศ (Refreshment & Snack) สิ่งที่ใช้เสริมสร้างบรรยากาศ เช่น เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว น้ำชาหรือกาแฟ ฯลฯ สิ่งของดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้มีส่วนร่วมการสนทนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

6. ของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา (Remuneration) ของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา แม้จะเป็นสิ่งที่เล็กน้อยแต่ในทางจิตวิทยาแล้วถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการแสดงออก ซึ่งความมีน้ำใจของผู้วิจัยที่แสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนา ที่ได้สละเวลามาครั้งนี้

7. สถานที่และระยะเวลา (Location and Time) สถานที่สำหรับการจัดการสนทนาควรจะเป็นบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่ทำการวิจัยนั้นๆ อาจจะเป็นบ้าน ศาลา วัด ใต้ต้นไม้ ฯลฯ ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ห่างไกลจากความพลุกพล่านของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสมาธิในเรื่องต่างๆที่กำลังสนทนากันอยู่ ส่วนในเรื่องของระยะเวลาในการสนทนาโดยทั่วไปไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง ต่อ 1 กลุ่ม

4. ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่มมีดังต่อไปนี้ คือ

1. เลือกบุคคลที่จะให้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยแบบฟอร์มที่เตรียมจัดไว้ตามขนาดของกลุ่ม ที่ต้องการโดยทั่วๆ ไป ควรจะประมาณกลุ่มละ 6-12 คน เพราะหัวข้อบางหัวข้อที่ยาก หรือไม่น่าสนใจสำหรับผู้สนทนาในกลุ่ม ซึ่งอาจจะทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถจุดประเด็นที่เร่งเร้า ให้เกิดการสนทนาได้อย่างมีรสชาติ และปฏิกิริยาโต้ตอบกันในระหว่างผู้สนทนาเอง

ก็จะแสดงออก ไม่เต็มที่ หากเกิน 12 คนแล้ว ผู้เข้าร่วมในการสนทนาทุกคนจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองและเป็นการยากแก่ผู้ดำเนินการสนทนาในการที่จะชักนำให้กลุ่มนั้นหันเหเข้ามาสู่ประเด็นที่ต้องการ

2. เมื่อได้บุคคลที่เข้าข่ายแล้วคณะผู้วิจัย (ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกและผู้ช่วย) จะเป็นผู้นำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดไว้ให้มีการสนทนากลุ่ม

3. คณะผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำผู้วิจัยอีกครั้ง และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนาด้วย พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง โดยเชิญให้ผู้เข้าร่วมสนทนา รับประทานอาหารของขบเคี้ยว เครื่องดื่ม และขอความยินยอม จากผู้เข้าร่วมสนทนาโดยขอบันทึกเสียง การสนทนา ควรให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียงและต้องการมีการจัดบันทึกและเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจกัน

4. เริ่มการสนทนา โดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลักแต่ดูความเหมาะสมสามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มพาไป อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงว่าครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการแล้วหรือยัง ผู้ดำเนินการสนทนาควรประมาณระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นเอาไว้ด้วย เพื่อไม่ให้เสียเวลามากไปกับบางหัวข้อ แต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความรู้สึกถูกดัดบท เมื่อแน่ใจว่าได้เนื้อหาตามที่ต้องการในแนวทางการสนทนาแล้วควรจบการสนทนา ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ซักถามข้อข้องใจอีกครั้ง เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมดนี้

5. แจกของสมนาคุณ เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้ที่ได้เข้าร่วมสนทนาในครั้งนี้

5. หน้าที่ต่างๆ ของบุคลากรในการสนทนากลุ่ม

1. บทบาทของผู้ดำเนินการสนทนา (Role of moderator) มีดังนี้คือ

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนาต้องต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนาอย่างเป็นกันเองกับทุกคน พร้อมทั้งเป็นผู้แนะนำให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้รู้จักกัน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีซึ่งกันและกัน (ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน) พร้อมทั้งเชิญให้รับประทานอาหารของขบเคี้ยว และเครื่องดื่ม สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการสนทนามีความรู้สึกละaxedกันเร็วยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นการ “สร้างบรรยากาศ”

1.2 ผู้ดำเนินการสนทนา ต้องเป็นผู้อธิบายให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเชิญมาร่วมสนทนาในครั้งนี้ และขอความร่วมมือโดยชี้แจงให้ทราบว่า ความคิดเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่จะได้รับจากพวกเขานั้นจะเป็นประโยชน์

กับงานวิจัยและเขาสามารถจะแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ

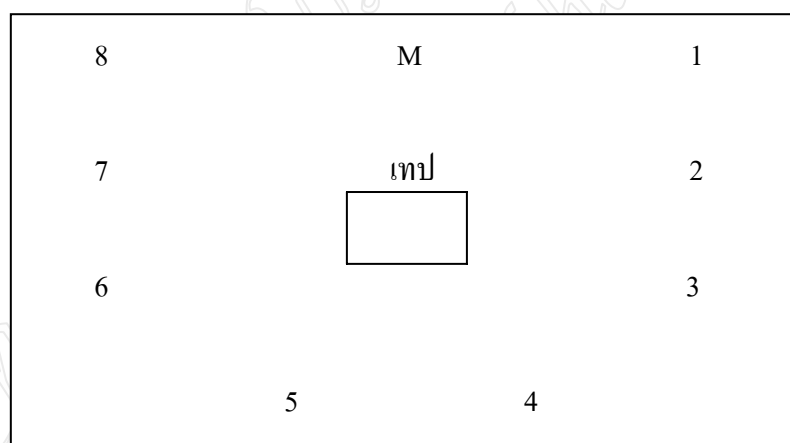
1.3 ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในการบันทึกเสียง ขณะสนทนาลงในเครื่องเทป และขอจดบันทึกด้วย เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ ในภายหลัง

1.4 ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องจำแนกทางการสนทนาได้อย่างแม่นยำ ขณะที่สนทนาควรปล่อยให้มีความต่อเนื่องในการสนทนา โดยไม่มีสิ่งใดมาขัดจังหวะ

2. บทบาทของผู้จดบันทึก (Role of notetaker) มีดังนี้คือ

2.1 ผู้จดบันทึก จะต้องวางแผนผังการนั่งของผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคน พร้อมทั้งเขียนชื่อกำกับ และให้หมายเลขแทนชื่อ เพื่อสะดวกในการที่จดบันทึกแบบสั้นๆ เป็นแนวทางในการถอดเทปในภายหลัง ดังแผนภาพที่ 2.4

(Moderator)

1. นาย ก	2. นาย ข	3. นาย ค	4. นาย ง
5. นาง จ	6. นาง ฉ	7. นาง ช	8. นาง ญ

หมายเหตุ : M คือ Moderator (ผู้ดำเนินการสนทนา อาจเป็นนายหรือนางก็ได้)

N คือ Notetaker (ผู้จดบันทึก อาจเป็นนายหรือนางก็ได้)

ภาพที่ 2.4 แสดงแผนผังการจัดกลุ่มสนทนาของ FGD

ที่มา : เกลียว บุรีภักดี และคณะ. (2545 : 195 - 203)

2.2 ผู้จัดบันทึก จะต้องทำหน้าที่จัดบันทึกแต่เพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย เพราะจะทำให้เสียบรรยากาศของการสนทนากลุ่ม

2.3 ผู้จัดบันทึกจะต้องเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

3. ข้อดีการจัดสนทนากลุ่ม (Advantages of focus group session)

3.1 เนื่องจากผู้ที่จะเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม จะต้องเป็นผู้วิจัยเอง หรือเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี ดังนั้นการที่ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจคิดในประเด็นที่สนทนา ตัวผู้ดำเนินการสนทนาสามารถแก้ไขได้ทันทีเพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงวัตถุประสงค์และสมมุติฐานในการวิจัยเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างดี

3.2 ในการจัดสนทนากลุ่มแตกต่างจากวิธีอื่นๆ คือ มีผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 6 - 12 คน และบุคคลเหล่านี้จะมีสถานภาพต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจะไม่ค่อยมีความรู้สึกขัดเจน หรือมีความขำเกรง อันเนื่องมาจากความคิดที่ว่าผู้วิจัยมีการศึกษาคึกว่า และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่า เพราะเป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะของกลุ่มมากกว่าตัวต่อตัว เหมือนวิธีสัมภาษณ์รายบุคคล หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก

3.3 ลักษณะของการเปิดโอกาสให้มีการโต้ตอบกันในการสนทนากลุ่มนั้นทำให้มีการถกเถียงกันในเนื้อหาสาระอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการถกแถลงความผิดพลาดอันเนื่องมาจากการตีความหมายผิด ทั้งนี้ถ้าหากในประเด็นต่างๆ ยังไม่ชัดเจนพอ ผู้วิจัยสามารถจะซักถามต่อเพื่อหาคำอธิบาย หรือสามารถจะเก็บความเอามาจากการที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มมาวิเคราะห์ได้

3.4 บรรยากาศการสนทนากลุ่ม จะช่วยลดความกลัวว่าความคิดเห็นของแต่ละคน จะเป็นเป้าหมายในการถูกบันทึกเอาไว้ ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มมากกว่า

4. ข้อจำกัดการจัดสนทนากลุ่ม (Limitation of Focus Group Session)

4.1 การจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง จะต้องระวังมิให้เกิดการผูกขาดของการสนทนาขึ้น โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มและไปครอบงำผู้ร่วมสนทนาคนอื่นๆ โดยตัวผู้ดำเนินการสนทนา ต้องมีเทคนิคการที่จะให้ความสำคัญกับผู้ร่วมสนทนาให้เท่าๆ กันทุกคน

4.2 พฤติกรรมหรือความคิดเห็นบางอย่าง ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ยอมรับของชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผย ในการจัดสนทนากลุ่มถ้าหากไปสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะได้รับการเปิดเผยมากกว่า

จากข้อดีและข้อจำกัดของการใช้การจัดสนทนากลุ่ม พอสรุปได้ว่าการใช้การจัดสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะต้องใช้อย่างระมัดระวังโดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. วิธีศึกษาแบบการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการสนทนาด้วยต้องพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ และเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัย ก็มีส่วนในการที่จะกำหนดตัวผู้ดำเนินการสนทนาว่าควรจะเป็นผู้ดำเนินการสนทนาที่เป็นหญิงหรือชาย เช่น การอนามัยแม่และเด็ก ควรใช้ผู้ดำเนินการสนทนาเป็นหญิง การทำหมันชายควรจะใช้ผู้ดำเนินการสนทนาที่เป็นชาย เป็นต้น

2. เนื่องจากวิธีการศึกษาวิจัยแบบการจัดสนทนากลุ่มนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพชนิดหนึ่งที่ไม่มีตัวเลข หรือสถิติที่จะนำมาใช้อธิบายในเชิงปริมาณได้หากแต่เป็นเพียงการอธิบายในเชิงคุณภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติ ความคิดเห็นและแบบแผนพฤติกรรมที่อยู่เบื้องหลังที่ผู้วิจัยไม่สามารถจะได้จากการไปสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มจึงควรจะนำมาใช้ในลักษณะเสริมงานวิจัยแบบสำรวจ หรือเสริมงานวิจัยเชิงคุณภาพวิธีอื่นๆ หรือเป็นการทดลองสมมุติฐานใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้กับการวิจัยแบบสำรวจต่อไป

3. การศึกษาโดยใช้การจัดสนทนากลุ่มนี้ไม่สามารถใช้กับการศึกษาวิจัยทุกเรื่อง หากผู้ที่จะนำมาใช้ได้พิจารณาให้รอบคอบ โดยคำนึงถึงผลดี และผลเสียที่เกิดกับงานวิจัยก่อนที่จะออกมา มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการใช้ได้จากแนวทางในการใช้การจัดสนทนากลุ่ม

วงจรคุณภาพ PDCA

กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ (Problem solving) เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพทั่วทุกระบบภายในองค์กร เป็นการบริหารงานแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยม อาจเรียกว่าวงจรเดมมิง ตามชื่อของผู้คิดค้นหรือนิยมเรียกอีกอย่างว่า การบริหารงานแบบ PDCA ซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผน (Plan) คือ ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 4 ของวงจร PDCA นั้น ขั้นตอนการวางแผน เป็นเรื่องสำคัญที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ว่าการดำเนินการในขั้นตอนที่เหลือจะเป็นอย่างไร ขอให้การวางแผนถูกต้องก็พอ แต่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยแผน ดังนั้นถ้าแผนไม่ดีเสียแล้วงานอื่นก็ไม่ได้ด้วย ถ้าแผนเดิมมีการวางแผนอย่างดี การแก้ไขก็มีน้อยและกิจกรรม

ต่าง ๆ ก็สามาถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนั้นในการจัดทำแผน จำเป็นจะต้องมีการระบุข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีและผลที่มีต่อแผน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบ และเงินทุน ระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาหาวิธีการที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ถ้าเป็นไปได้ควรตรวจสอบความเป็นไปได้ในการผ่อนคลายข้อจำกัดดังกล่าวด้วย ควรมีการพิจารณาข้อเสนอต่างๆ ก่อนที่จะกำหนดเลือกใช้ข้อเสนอที่ดีที่สุดเป็นแผนปฏิบัติการในแผน ควรกำหนดวิธีการต่างๆ ที่ใช้เพื่อตรวจสอบว่าแผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดี และมีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง

2. การลงมือปฏิบัติ (Do) คือ หลังจากจบจากการวางแผนแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ที่เสนอไว้ ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า มีการปฏิบัติตามแผน ที่วางไว้

2.1 สร้างความมั่นใจว่า ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ และความจำเป็นของงานอย่างถ่องแท้

2.2 ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามแผน รับรู้เนื้อหาในแผนอย่างถ่องแท้

2.3 จัดให้มีการศึกษาหรือฝึกอบรมเพื่อดำเนินงานตามแผน

2.4 จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามที่กำหนด และเมื่อต้องการ

3. ตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check) คือ เมื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน ควรมีการประเมินในสองแง่ที่จะกล่าวนี้ อย่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน

3.1 มีการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้องหรือไม่

3.2 เนื้อหาของแผนมีสาระเพียงพอหรือไม่

ถ้าวัตถุประสงค์ของงานไม่บรรลุ นั้นหมายความว่า สภาพเงื่อนไขไม่เป็นไปตามข้อ1) หรือข้อ2) หรือทั้งสองข้อ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาว่าอยู่ในกรณีใด เพราะการแก้ไขที่ต้องการในแต่ละข้อจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

4. ปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ หรือแก้ไข (Action) คือ การนำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์หาต้นตอสาเหตุข้อบกพร่อง การระดมพลังสมอง เพื่อการแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำขึ้นอีก การกำหนดมาตรการตัดสินใจว่าขั้นตอนการทำงานผ่านมาน่าจะถือเป็นมาตรฐานการทำงาน หรือต้องแก้ไขปรับปรุงต่างๆ

กล่าวโดยสรุปแล้วการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA เป็นการบริหารงานที่เป็นระบบและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการที่ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA มีขั้นตอนดังนี้

1) ค้นหาปัญหา	PLAN
2) วิเคราะห์สถานะปัจจุบัน	
3) กำหนดเป้าหมาย	
4) วางแผนแก้ไข	
5) ดำเนินการแก้ไข	DO
6) ประเมินผล	CHECK
7) กำหนดมาตรฐาน	ACT
8) สรุปปัญหาที่ยังเหลืออยู่และเริ่มกระบวนการแก้ไขใหม่	

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนวงจรคุณภาพ PDCA

ที่มา : วรภัทร์ ภูเจริญ. (2541 : 76-77)

วิระพบ บศิริฐ (2543 : 18) วงจรกระบวนการทำงาน PDCA (Management Cycle) เป็นวงจรที่พัฒนาที่คิดค้นโดย Walter Shewhart ผู้บุกเบิกการใช้สถิติสำหรับในแวดวงอุตสาหกรรมในเวลาต่อมาวงจรนี้เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น เมื่อ E.W. Deming เป็นปรมาจารย์ ด้านการบริหารคุณภาพได้เผยแพร่ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงาน ภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น และช่วยการค้นหาปัญหาและอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนการผลิต โดยพนักงานเองจนวงจรนี้เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า “วงจรเดมมิง” ต่อมาพบว่าแนวคิดในการใช้วงจร PDCA นั้นสามารถนำมาใช้ได้กับทุกกิจกรรม จึงทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั่วโลก PDCA เป็นอักษรนำของศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 4 คำ คือ

P : Plan = วางแผน (วางระบบ)

D : Do = ปฏิบัติตามแผน

C : Check = ตรวจสอบ

A : Act = ดำเนินการให้เหมาะสม

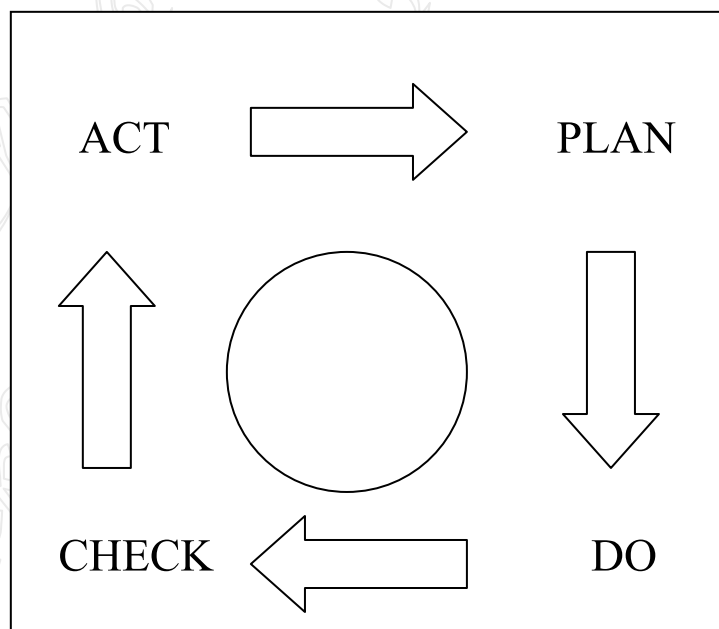
โดยปกติแล้วสามารถใช้วงจรสู่ความสำเร็จ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ทุกครั้งที่เริ่มต้นทำกิจกรรมอะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงานวงจรสู่ความสำเร็จจะช่วยให้กิจกรรมมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน (P) และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (D) หลังจากนั้นแล้วจึงต่อด้วยการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (C) ว่าผลที่ได้นั้นเป็นไปตามที่คิดไว้มากน้อยแค่ไหน และท้ายที่สุด

ก็นำผลที่ได้จากการประเมินไปดำเนินการต่อ เป็นไปตามความเหมาะสม (A) หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่วางแผนเอาไว้ ก็ให้จัดทำมาตรฐานวิธีการดำเนินการนั้นเพื่อกิจกรรมลักษณะเดียวกันต่อไป แต่ถ้าหากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผน อาจจำเป็นต้องคิดปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนเป้าหมายเปลี่ยนแผน หรือเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติก็ได้

2. เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการระบุปัญหาและคิดค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการกำหนดเป็น (P) และลงมือแก้ปัญหาให้เป็นไปตามแนวทาง (D) ซึ่งความเป็นจริงปัญหา หรืออุปสรรคต่างๆ อาจได้รับการแก้ไขเยียวยาได้สำเร็จ หรือไม่สำเร็จก็ได้ จึงจำเป็นจะต้องตรวจสอบผลลัพธ์และประเมินวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้ (C) และท้ายที่สุดเมื่อได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลแล้วหาวิธีการแก้ปัญหานั้นๆ เป็นวิธีที่ถูกต้องให้นำวิธีนั้นใช้กับปัญหาในลักษณะเดียวกันในอนาคตต่อไป แต่ถ้าหาวิธีการแก้ปัญหานั้นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ให้ลองหาทางคิดวิธีการใหม่ หรือเริ่มต้นระบุปัญหาใหม่ (A)

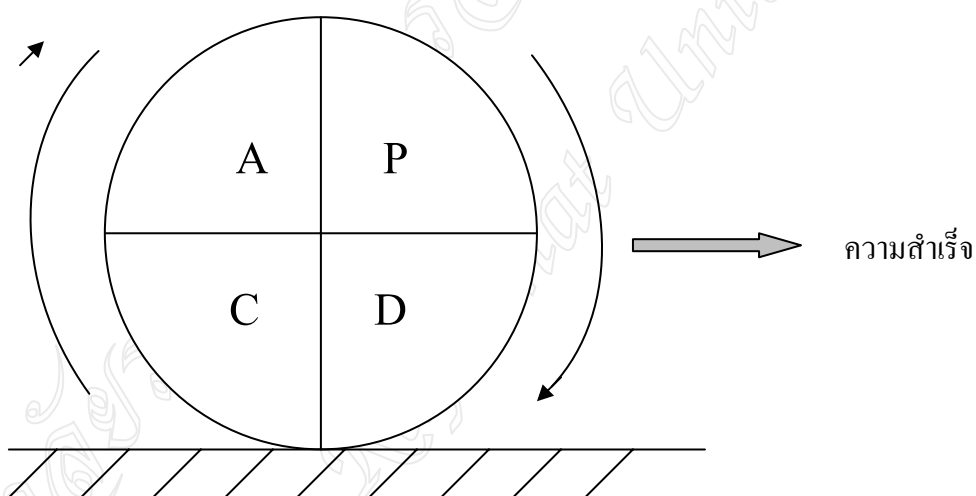
การนำวงจรสู่ความสำเร็จมาแก้ปัญหาในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานฝ่ายธุรการ จำนวน 3 งาน คือ งานด้านสารบรรณ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานธุรการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนต่อไป ดังนี้

ภาพที่ 2.6 PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ

ที่มา : วีระพล บดีรัฐ. (2543 : 18)

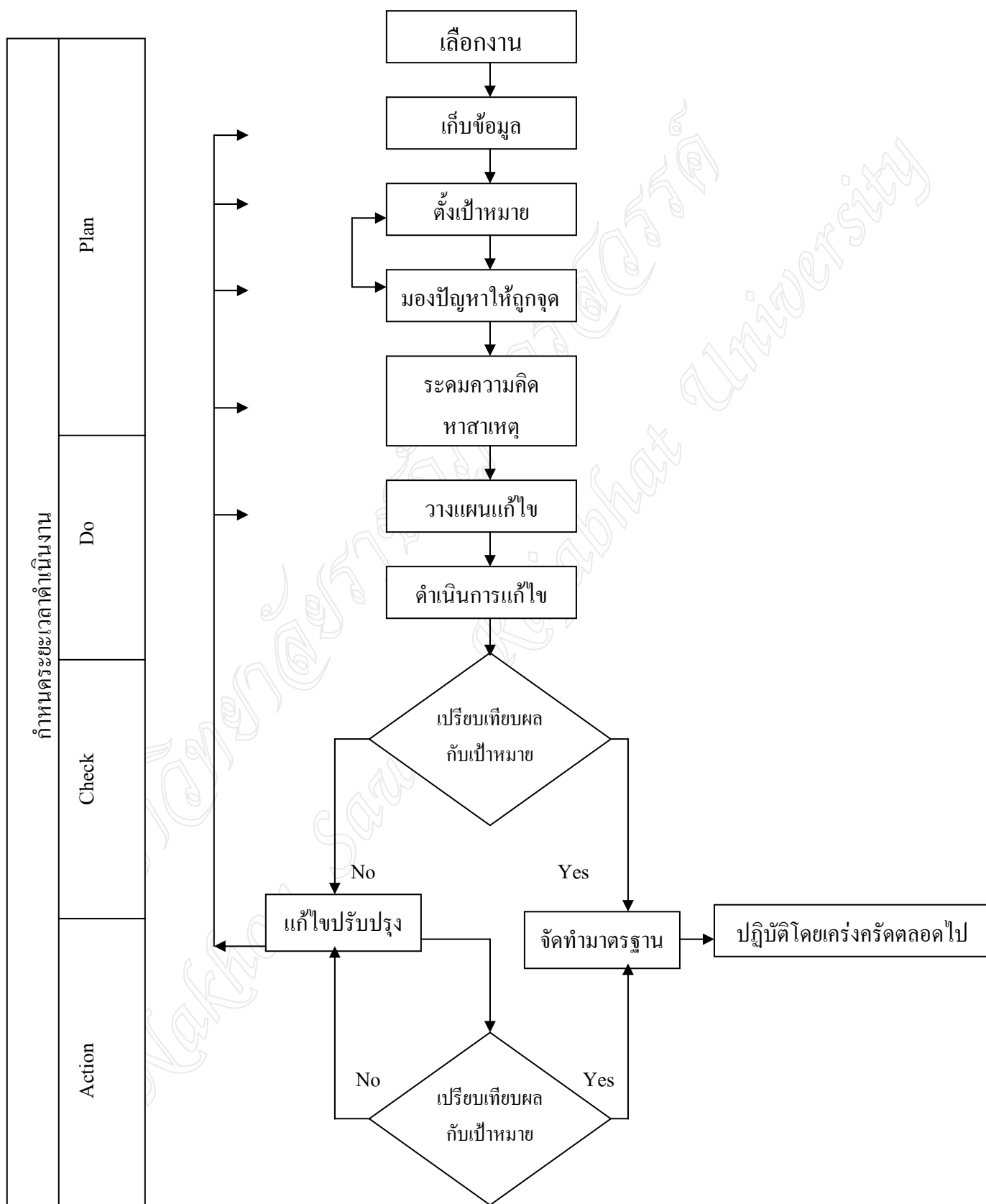
เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล (2541 : 95 - 139) ได้กล่าวถึงวงจรควบคุมคุณภาพงานไว้ดังนี้
 วงจรควบคุมคุณภาพงาน เป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง ในการที่กลุ่มควบคุมคุณภาพงาน (Q.C.Circle) จะดำเนินการปรับปรุงงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย วงจรในการควบคุมคุณภาพ เป็นหลักในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างหนึ่ง เดมิ่ง เป็นคนแรกที่คิดค้นหลักการนี้ ชาวญี่ปุ่นได้นำหลักการของ เดมิ่ง ไปใช้อย่างแพร่หลายและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำไปใช้ในกิจกรรมควบคุมคุณภาพงาน จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวงจรในการควบคุมคุณภาพงาน (เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล. 2541 : 134)

ภาพที่ 2.7 แสดงวงจรการทำงาน (Deming Cycle)

ที่มา : เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล. (2541 : 134)

Plan	หมายถึง	การวางแผน
Do	หมายถึง	การนำแผนมาปฏิบัติ
Check	หมายถึง	ติดตามผลการปฏิบัติว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่
Act	หมายถึง	การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนการทำกิจกรรมของกลุ่มควบคุมคุณภาพงาน

ที่มา : เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล. (2541 : 135)

จากวงจรสู่ความสำเร็จ PDCA อธิบายได้ดังนี้

1. การวางแผน (Plan)

1.1 เลือกงานที่จะปรับปรุง เป็นงานอันดับแรกที่คุณควบคุมคุณภาพงาน (Q.C.Circle) จะต้องทำในระยะแรกๆ ควรเป็นเรื่องง่ายๆ เพื่อฝึกฝนตนเองให้มีความเข้าใจในหลักการและวิธีการของการทำกิจกรรมควบคุมคุณภาพงาน

1.2 เก็บข้อมูลเพื่อดูสภาพเดิม ในการเก็บข้อมูลจำเป็นต้องออกแบบฟอร์มเพื่อให้สะดวกในการเก็บข้อมูลแล้วพยายามแปลงข้อมูลออกมาในรูปของสถิติ เช่น กราฟเส้นตรง กราฟวงกลม เป็นต้น ส่วนระยะเวลาในการเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงานที่ต้องการที่จะปรับปรุง

1.3 ตั้งเป้าหมาย พิจารณาจากสภาพเดิมของงานแล้วตั้งเป้าหมายในการปรับปรุงงาน พร้อมกับกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน

1.4 มองปัญหาให้ถูกจุด เพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องรู้ว่าปัญหาหลักคืออะไรกันแน่ แล้วเข้าไปปรับปรุงจุดนั้นก่อนเป็นอันดับแรกโดยใช้แผนภูมิพาเรโต (Pareto Diagram) เข้าช่วยในการค้นหาปัญหาหลัก

1.5 ระดมความคิดหาสาเหตุ นำปัญหาหลักที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 1.4 มาค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไรกันแน่ โดยใช้ผังก้างปลาเข้าช่วย

1.6 วางแผนแก้ไข นำสาเหตุต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 1.5 มาวางแผนแก้ไข โดยกำหนดวิธีแก้ไขผู้รับผิดชอบและระยะเวลาในการดำเนินงาน

2. การนำแผนมาปฏิบัติ (Do)

2.1 การดำเนินการแก้ไข ปัญหาใดๆ ที่กลุ่มควบคุมคุณภาพ สามารถแก้ไขได้เอง ก็ดำเนินการได้ทันที ส่วนปัญหาใดที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นๆ ก็ให้แจ้งผ่านผู้บังคับบัญชาเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงาน

3. การติดตามผล (Check)

3.1 การเปรียบเทียบผลกับเป้าหมาย นำผลที่ได้จากการดำเนินการเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ถ้าผลที่ได้เป็นที่พอใจ คือ ใกล้เคียงกับเป้าหมายก็ให้จัดทำมาตรฐานไว้ ถ้าผลที่ได้ไม่เข้าสู่เป้าหมายก็ให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่

4. การปรับปรุงแก้ไขและจัดทำมาตรฐาน (Act)

4.1 เมื่อผลที่ได้ใกล้เคียงกับเป้าหมาย

4.1.1 จัดทำมาตรฐานการทำงาน นำวิธีการแก้ไขที่ได้ผลจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงานให้ทุกคนปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำอีกและเมื่อเวลาสลับเปลี่ยนตำแหน่งผู้ที่ย้ายมาใหม่จะได้ปฏิบัติตามถูกต้องตามมาตรฐาน

4.2 เมื่อผลที่ได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

4.2.1 แก้ไขปรับปรุง เมื่อปรากฏว่าที่นำมาแก้ไขไม่สามารถทำให้การปรับปรุงเป็นไปตามเป้าหมายกลุ่มควบคุมคุณภาพงาน สามารถดำเนินการได้ 2 กรณีดังนี้

กรณีที่ 1 แก้ไขปรับปรุงแผนงานวิธีการที่กำหนดไว้ขั้นต้นอีกเพียงเล็กน้อยแล้วดำเนินการแก้ไข

กรณีที่ 2 พิจารณาแผนใหม่หมดตั้งแต่ขั้นตอนมองปัญหาให้ถูกจุดจนกระทั่งถึงขั้นตอนวางแผนแก้ไข แล้วดำเนินการแก้ไข

จากที่ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงวงจร PDCA พอสรุปได้ว่าการนำวงจรสู่ความสำเร็จมาแก้ปัญหาเป็นเทคนิคในการปรับปรุงงาน หรือการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเป็นเทคนิคในการแก้ปัญหาให้กับบุคคลทุกระดับได้ปฏิบัติภารกิจงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลงานที่น่าพึงพอใจในทุกขั้นตอนจะช่วยให้เราเกิดการเรียนรู้ ฝึกให้คิดในเชิงวิเคราะห์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิชิต รุ่งศรีทอง (2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาต่างๆ โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีปัญหอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การส่งต่อ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมนักเรียน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่

การบริหารจัดการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยผู้บริหารงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่า ผู้ปฏิบัติงานทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ปรากฏดังนี้ ด้านการบริหารจัดการบุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ด้านการส่งเสริมนักเรียน บุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา บุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดเล็ก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

วิฑูร วรชัยแหวน (2548) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน หันการราษฎร์รังสฤษดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าปัญหาเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นปัญหาที่ต้องดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน เก่ง ดี มีสุข เป็นเยาวชนที่ดีของชาติ

สมพร สระบัว (2546) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติงาน ด้านปัจจัยของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการให้ครูที่ปรึกษา มีการประชุมแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจและดำเนินการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านกระบวนการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาส่วนตัวของนักเรียนโดยการให้มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนช้าหรือเรียนอ่อน โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านผลผลิตของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย และการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การจัดการและการแก้ปัญหา

สุรพล เฟื่องแจ่ม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีอาชีพต่างกัน และเป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วม ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรสา ใจสบาย (2540) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าระดับการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องของโครงการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีลักษณะที่เป็นอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลักษณะที่เป็นอยู่ด้านคุณลักษณะของครูแนะแนว ด้านการสนับสนุนของผู้บริหารและด้านเครื่องมือจัดบริการแนะแนว อยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะที่เป็นอยู่ ด้านงบประมาณและด้านห้องแนะแนว อยู่ในระดับน้อย ระดับการประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการแนะแนว โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติด้านบริการศึกษาและสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านบริการสารสนเทศ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ระดับการปฏิบัติด้านบริการให้คำปรึกษา อยู่ในระดับมาก ระดับการประเมินผลผลิตของโครงการ ด้านคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมนักเรียนมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โคลฮาเบอร์ และสโครเดอร์(Kornhaber & Schroeder : 1975) ได้ศึกษาผู้ถูกทดลองที่เป็นเด็กกลัว จำนวน 42 คน ให้ดูตัวแบบที่เป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับรูอย่างหวาดกลัวและไม่หวาดกลัว ปรากฏว่า ผู้ถูกทดลองที่ดูตัวแบบซึ่งเป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับรูอย่างหวาดกลัวมีทัศนคติที่ดีต่อรูมากกว่ากลุ่มที่ดูตัวแบบเป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับรูอย่างไม่หวาดกลัว แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการวัดเกี่ยวกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ยังศึกษาลักษณะของตัวแบบที่มีผลต่อการลดความวิตกกังวลในการสอบอีกด้วย

แมกโคบี และมาร์ติน (Maccoby and Martin : 1983) ได้ศึกษากระบวนการสังคมประกิตในครอบครัว ซึ่งแสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก โดยได้วิเคราะห์ผลการอบรมเลี้ยงดูพบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะมิติรัก โดยพ่อแม่แสดงการยอมรับและตอบสนองความต้องการของเด็ก จะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรับรู้ว่ามีพ่อแม่เกลียดชังเด็ก ด้วยการไม่ยอมรับและตอบสนองความต้องการของเด็ก แต่เมื่อพิจารณามิติที่เข้มงวดกวดขัน โดยพ่อแม่ควบคุมและเรียกร้องให้เด็กทำตามและพบว่าพ่อแม่ที่รักเด็กนั้นมีทั้งที่เข้มงวดให้เด็กทำตามกฎและพ่อแม่ที่ยืดหยุ่นมากกว่าควบคุมบังคับเด็กน้อย ไม่ควบคุมเลย ซึ่งผลจากการที่พ่อแม่ควบคุมจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีกว่า ที่สำคัญก็คือวิธีการควบคุมทั้ง 2 วิธี คือ การควบคุมทางจิตและการควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก ผลพบว่า การควบคุมทางจิตจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอำนาจควบคุม โดยทั้งการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมก่อให้เกิดความวิตกกังวลในเด็กได้ แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมนั้น พ่อแม่วางกฎเข้มงวดอย่างเป็นรูปธรรม ถ้าไม่ทำตามจะถูกลงโทษทางกายและหรือการลงโทษทางจิตด้วย เด็กเกิดความวิตกกังวลว่าถ้าขัดขืนไม่ทำตามหรือทำผิดกฎนั้นก็จะถูกลงโทษให้ได้รับความเจ็บปวดทั้งกายและใจ ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ พ่อแม่จะปลุกฝังโดยใช้การควบคุมทางจิตใจ ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดขึ้นในใจ และจะเกิดความวิตกกังวลขึ้น เมื่อตนจะทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ทำตามคำแนะนำของพ่อแม่ เด็กจึงเกิดความวิตกกังวลต่ำกว่านอกจากนี้ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่จะมีความมั่นใจในตนเองสูง แต่เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมจะขาดความมั่นใจในตนเอง มีลักษณะที่พึ่งพิงสูงและไม่ค่อยมีความสุข

เคนเนดี (Kennedy : 1990) ได้วิจัยเพื่อตรวจสอบรูปแบบการฝึก การบริหารความโกรธ กับนักโทษที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยให้กลุ่มทดลองได้รับการฝึกการควบคุมความโกรธและ มีการให้คำปรึกษาโดยสอนกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ เป็นจำนวน 23 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 3 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้สอนวิธีการ ดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มทดลอง ลดความโกรธลงเมื่อถูกกระตุ้นด้วย สถานการณ์จำลอง และมีพฤติกรรมตอบสนองตอบทางวาจาเหมาะสมขึ้น และพบว่ากลุ่มทดลอง ยังคงลดความโกรธเมื่อถูกกระตุ้น และมีพฤติกรรมทางวาจาเหมาะสม เมื่อมีการติดตามผล 2 เดือนหลังเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว

สเท็ค (Stack : 1991) ได้วิจัยเพื่อประเมินโปรแกรมการควบคุมตนเองตามแนวพฤติกรรม ปัญญาธิม ที่มีต่อพฤติกรรมกระทำผิดของผู้มีพฤติกรรมก้าวร้าวเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่สังเกตภายนอก และรายงานพฤติกรรมด้วย ตนเองลดลงกว่ากลุ่มควบคุม ผู้รับการทดลองในกลุ่มควบคุมไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเอง ผลของการทดลองสามารถสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์ในโรงเรียนและที่พักอาศัยโดยการประเมิน จากครูและพ่อแม่ พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ข้อค้นพบใน งานวิจัยนี้ ได้ให้การสนับสนุนกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวพฤติกรรมปัญญาธิมในการลด พฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่นๆ ทั้งในสถานการณ์ที่บ้านและโรงเรียน นอกจากนี้ ในงานวิจัยยังได้พบสาระที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะอนุมานว่า กระบวนการทดลองตามกรอบ พฤติกรรมปัญญาธิมมีความสำคัญในการประสานระหว่างภายในและภายนอก เพราะผู้รับการ ทดลองไม่เพียงแต่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงเพียงอย่างเดียว แต่เขามีการเปลี่ยนแปลงภายใน (ความคิด ความรู้สึก) ไปด้วย ซึ่งได้จากคะแนนมาตรา RACT และเขาเริ่มที่จะเข้าใจโลกว่า น่า ระวาง น่าตระหนก หรือถูกคุกคาม น้อยลง และเชื่อว่าการแก้ปัญหาด้วยวิธีการไม่ก้าวร้าว สามารถกระทำและฝึกให้ประสบความสำเร็จได้

เบมรินด์ (Baumrind : 1991) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือแบบดูแลเอา ใจใส่ แบบใช้อำนาจควบคุม แบบรักตามใจ และแบบปล่อยปละละเลยกับพัฒนาการของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่นั้น จะทำให้อายุรุ่นมีพัฒนาการที่ดี ที่สุด คือเด็กจะมีความมั่นใจในตนเองมากที่สุด มีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ที่สุด และแสดง ให้เห็นว่า มีความสามารถทางพุทธิปัญญาดีที่สุด โดยเฉพาะพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพนั้น

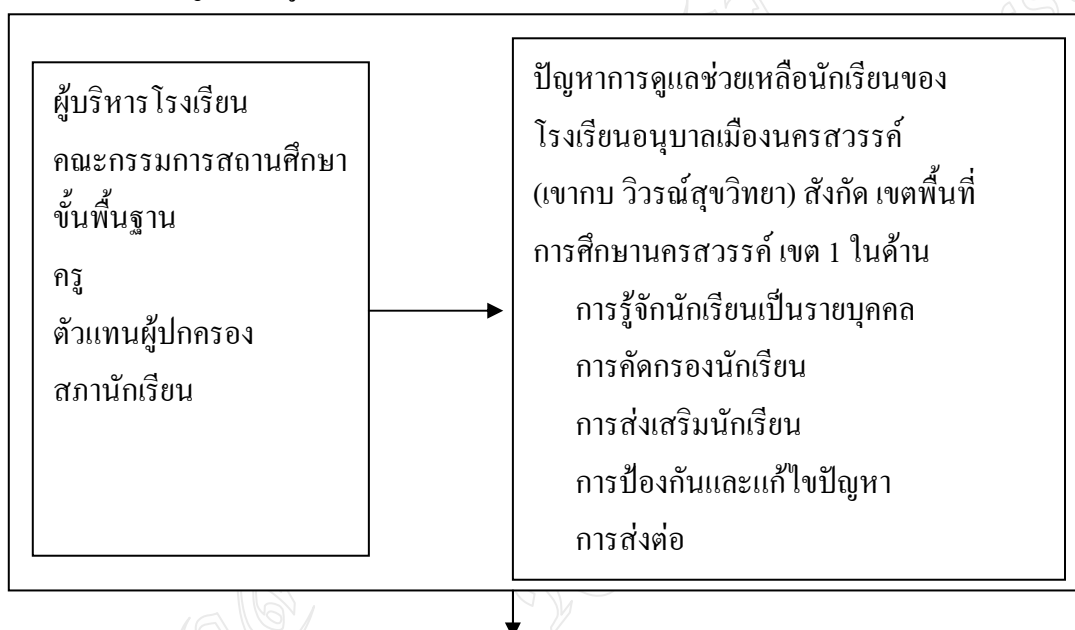
วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี ควบคุมตนเอง ได้ดีมีลักษณะเป็นมิตร และแม้ว่าวัยรุ่นมักมีปัญหาวัยรุ่นเกิดขึ้นหลายอย่าง แต่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ มีปัญหาวัยรุ่นน้อยกว่าคนอื่นที่สุด ตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ หรือแบบใช้อำนาจควบคุมเด็กจะมีพฤติกรรมวิตกกังวล และมีลักษณะพึ่งพิงขาดความเชื่อมั่นในตนเองตัดสินใจเองไม่ได้ นอกจากนี้ผลของการอบรมเลี้ยงดูทำให้วัยรุ่นมีพัฒนาการแตกต่างกัน ในเรื่องความสามารถในการใช้เหตุผลวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ทำให้เด็กรู้จักคิดพิจารณาเหตุการณ์โดยใช้เหตุผล สามารถประเมินได้ว่าจะตอบสนองต่อสถานการณ์ไหนอย่างไร จึงสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตทั้งด้านส่วนตัวและสังคมได้เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่เป็นพื้นฐานสอนให้วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะการใช้เหตุผลในการคิดในขณะที่เด็กซึ่งขาดลักษณะการใช้เหตุผลในการคิดเนื่องจากได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ นอกจากจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงแล้วยังขาดความสามารถในการประเมินสถานการณ์ทำให้ไม่สามารถกำหนดการตอบสนองได้โดยพิจารณาเหตุผล จึงมักจะมีปัญหาวิตกกังวลและรู้สึกผิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ขาดโครงสร้างที่มั่นคงทางบุคลิกภาพ ส่วนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะมีปัญหาวัยรุ่นเกิดขึ้นมากที่สุด รวมทั้งมีความวิตกกังวลสูงด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กขาดที่พึ่งทางด้านจิตใจ ไม่ได้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ใดๆ แม้แต่ในเรื่องสำคัญ จึงกดดันทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความวิตกกังวลสูงด้วย

สรุปได้ว่าจากผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยเรียนทั้งนี้เกิดจากการเลี้ยงดูในครอบครัวและการเรียนแบบพฤติกรรมที่ได้พบเห็น ซึ่งทำให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ซึ่งระบบการช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนในด้านการส่งเสริมนักเรียน การแก้ไขปัญหาและวิธีการรวมถึงเครื่องมือที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังนั้นการพัฒนาระบบของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์(เขากบ วิทยาลัยวิทยา) สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และทำให้นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเองตลอดชีวิต ประสบความสำเร็จ โดยมีความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ตัวแทนผู้ปกครอง และสถานักเรียนนักเรียนหรือชุมชน

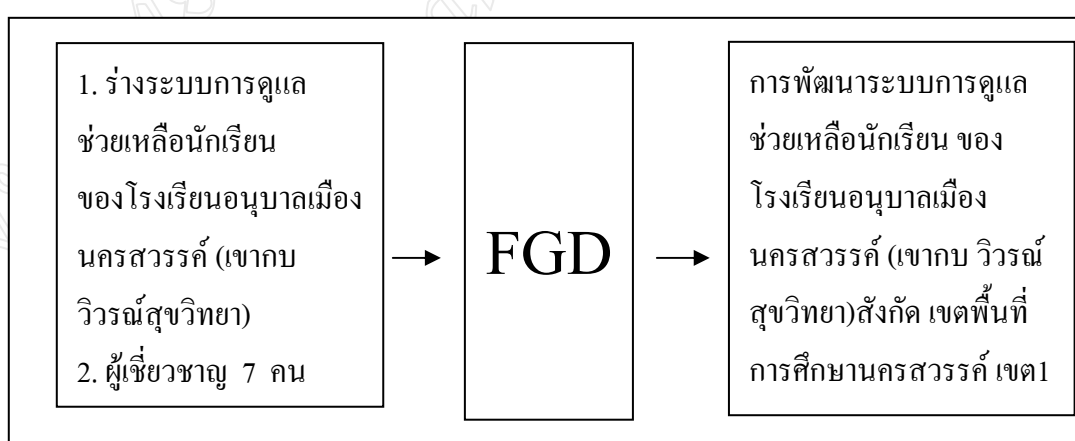
กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ช่วงที่ 2 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพที่ 2.9 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย